

Grote Bickerstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 54 44
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo.com
www.tns-nipo.com

Rapport

Dir.
02 JUL 2007
Reg.nr.

Beeldvorming van het Nederlands publiek over de AIVD

Een kwalitatief onderzoek naar imago en verwachtingen

E6073 | 7 februari 2007

- (c) Auteursrecht voorbehouden
niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaargemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van onderstaand ministerie.
- Dit onderzoek is uitgevoerd door TNS Nipo in opdracht van Dienst Publiek en Communicatie, ten behoeve van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Alle in dit document vermelde gegevens zijn strikt vertrouwelijk. Publicatie en inzage aan derden, geheel of gedeeltelijk, is zonder toestemming van TNS NIPO beslist niet toegestaan.

© TNS NIPO | ISO 9001 | rapport.nederlands.dot

Inhoud

Samenvatting	1
Inleiding	3
<hr/>	
1 Veiligheid: hoe is dat in Nederland georganiseerd?	4
1.1 Veiligheidsbeleving onder het publiek: vooral een gevoel	4
1.2 Organisaties met betrekking tot veiligheid: beperkte kennis	5
1.3 Taakstructuur vrijwel onbekend	6
<hr/>	
2 Beeld van de AIVD	8
2.1 AIVD is vooral terrorismebestrijding - geen andere aandachtsgebieden	8
2.2 Grondhouding ten opzichte van de dienst is positief	9
2.2.1 Vertrouwen in de AIVD is aanwezig, maar heeft een wankel basis	9
2.2.2 Integriteit door hoger opgeleiden gezien	10
2.2.3 Professionaliteit: aanwezig maar incidenten doen afbreuk	10
2.3 Rol van de media bij de beeldvorming wordt apart gezien	12
2.4 Mythevorming is groot	12
2.5 Bestaansrecht en legitimatie van werkwijze worden onderschreven.	14
<hr/>	
3 Verwachtingen van het publiek: resultaten	15
3.1 Resultaten geven een veilig gevoel	15
3.2 Informatie waar je een keuze op kunt baseren	16
3.3 Achtergrondinformatie kan positief werken	16
3.4 Reactie op fragmenten: positieve reactie op openheid	16
<hr/>	
4 Conclusie	18
<hr/>	
Bijlagen	
1 Onderzoeksverantwoording	
2 Beschrijving beeldfragmenten	
3 Gespreksrichtlijn voor 6 en 14 december	
<hr/>	

Samenvatting

De Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst wil inzicht in de beeldvorming van het Nederlands publiek over de AIVD en haar activiteiten. De dienst wil als betrouwbaar gezien worden en streeft openheid na waar mogelijk. In hoeverre slaagt men daar nu in: hoe denkt de burger er eigenlijk over? Om dit te achterhalen zijn er op zowel 6 als 14 december twee groepsdiscussies gehouden met elk 8 personen uit de Nederlandse bevolking, waarbij de groepen homogeen zijn gemaakt naar leeftijd en opleidingsniveau. De uitkomsten van de discussies zijn hieronder naar onderzoeksvraag weergegeven:

Kennis over de organisatie van veiligheid in Nederland

De kennis bij de burger over de structuur van veiligheidshandhaving in Nederland is gering. Men ziet dit als een geheel ("de overheid") en slaagt er niet goed in om taken en verantwoordelijkheden van meerdere samenwerkende instanties afzonderlijk te benoemen. Men noemt het leger, de politie, de AIVD en de brandweer spontaan als betrokken organisaties, maar waar de verantwoordelijkheid van de ene dienst ophoudt en die van de andere begint is onduidelijk. De Nationale Coördinator voor Terrorisme bestrijding wordt in de helft van de groepen genoemd.

Kennis en beeldvorming over de AIVD

Ook het kennisniveau over de AIVD is gering. Men kent eigenlijk alleen terrorismebestrijding als onderdeel van het takenpakket. De AIVD heeft wel een professioneel imago in de ogen van de burgers. De kennis waarop men dat baseert is gering. Het meest gehoorde argument is, dat er nog geen terroristische aanslag geweest is. Het achterwege blijven hiervan is beeldbepalend. Ook wil men graag geloven dat de AIVD professioneel is. Geheimzinnigheid werkt het professionele imago van de dienst wel in de hand. Hoewel de activiteiten (in het geheim uitgevoerde operaties) zich niet direct lenen voor de kwalificatie integer, ziet men de dienst met het achterliggende hogere motief (het beschermen van de veiligheid) toch zeker als integer. Hoger opgeleide personen zien dit eerder dan laag opgeleide personen.

De rol van incidenten bij de beeldvorming

Aan het professionele beeld wordt in de ogen van de burger wel enigszins afbreuk gedaan door incidenten die in het nieuws zijn geweest zoals bijvoorbeeld het vermeende verliezen van een USB stick (in werkelijkheid is er één door de MIVD verloren en één door Binnenlandse zaken) of een lekkende tolk. Hoewel men deze als "knullig" kwalificeert geeft dit niet de doorslag in het algemene oordeel. Ook wordt de verantwoordelijkheid voor incidenten soms ten onrechte toebedeeld aan de AIVD. Als meerdere overheidsinstanties optreden bij incidenten dan beoordeelt men het overheidsoptreden als geheel en dientengevolge wordt de verantwoordelijkheid voor dat optreden ook toebedeeld aan de meest in het oog springende dienst.

De rol van de media bij de beeldvorming

Opvallend is het duidelijke bewustzijn bij het publiek van de rol van de media met betrekking tot de beeldvorming. Men erkent dat media zaken opblazen en vergroten en is dus aardig kritisch op de door hen verschaft informatie. Naar eigen zeggen heeft men een positiever beeld.

De rol van kennisgebrek bij de beeldvorming

Ook blijken vele mythes de ronde doen over de AIVD. Bij gebrek aan echte informatie gaat de fantasie aan de slag en worden "honderden miljoenen emails" dagelijks gescand op het woord "BOM" of worden USB sticks bewust gelekt. Het resultaat van deze mythes is echter niet negatief doorslaggevend voor het imago van de AIVD. De meeste mensen zijn echter wel ontvankelijk voor dergelijke vermeende 'feiten' omdat zij zelf geen op kennis gebaseerd referentiekader hebben.

Verwachtingen ten aanzien van openheid vanuit de AIVD

Als het gaat om de gewenste openheid, moet de AIVD zich realiseren dat de gesloten werkwijze en geheimzinnigheid tot het verwachtingspatroon behoren. Men beseft het communicatiedilemma van de AIVD. De informatie die men wel op prijs stelt, beperkt zich tot resultaten (wanneer iets is afgerond bijvoorbeeld een vrijdelde aanslag of het oprollen van een groep terroristen) en informatie waar men daadwerkelijk zelf iets mee kan. Wanneer iemand zelf geconfronteerd wordt met een operatie, heeft achtergrond informatie een positieve werking.

Toch is er ook een geruime groep mensen die liever niets wil weten over de AIVD. Men omschrijft dat gevoel als volgt: "Laten ze maar gewoon vooral goed hun werk doen. Val mij er niet mee lastig."

Inleiding

De Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD) is niet een dienst als alle andere. De aard en werkzaamheden van de AIVD lenen zich in eerste instantie niet voor een open communicatie. Waar andere overheidsinstanties in het algemeen volledige transparantie en openheid nastreven, gelden voor de AIVD andere, meer zwaarwegende belangen. Vrijwel iedere organisatie heeft er echter belang bij, dat er onder haar doelgroep een helder beeld over nut en noodzaak van haar bestaan is. Een andere overheidsinstantie kan dit met een helder communicatiebeleid ook nastreven, maar het is lastig om dat beeld te sturen wanneer je beperkt kan communiceren wat je doet. Hoe kun je er dan toch voor zorgen dat men overtuigd is van nut en noodzaak? Wanneer je zelf in beperkte mate de communicatie kunt regisseren en tegelijk media naar hartelust en zonder corrigerende maatregelen jouw functioneren gaan beoordelen, wat gebeurt er dan met de beeldvorming onder de burgers? En hoe komt deze tot stand?

Bovenstaande vraagstellingen maken deel uit van een studie naar de beeldvorming van het Nederlands publiek over de AIVD. Deze is vormgegeven door een viertal groepsdiscussies te voeren in december 2006, waarbij de groepen zijn samengesteld op basis van leeftijd en opleiding. Voor de beschrijving van de onderzoeksopzet kan de bijlage worden geraadpleegd. Bij het voeren van de groepsgesprekken is gebruik gemaakt van een gespreksrichtlijn die eveneens in de bijlage is weergegeven.

Het rapport begint met het kennisniveau van de burger over de voor veiligheid verantwoordelijke instanties. Hierna wordt het beeld dat men heeft over de AIVD beschreven en wordt ingegaan op de verwachtingen die mensen hebben ten aanzien van openheid. Het rapport wordt afgesloten met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

1 Veiligheid: hoe is dat in Nederland georganiseerd?

Om vanuit een open perspectief te zien hoe de Nederlandse burger aankijkt tegen het begrip veiligheid, is gestart met de vraag wat veiligheid voor mensen betekent. Hier is een open invulling van de mensen gevraagd. De antwoorden hebben dus ook betrekking op andere vlakken van veiligheid dan alleen van nationale aard. Vanuit die optiek noemt men bijvoorbeeld ook milieurampen als mogelijke dreiging.

1.1 Veiligheidsbeleving onder het publiek: vooral een gevoel

Veiligheid is voor mensen allesbehalve rationeel. De eerste associatie met veiligheid is puur gevoelsmatig. Geen angst hebben, een gevoel van geborgenheid hebben. Men denkt hier niet zozeer over na, men voelt. In het algemeen voelen veel mensen zich in Nederland veilig, waarbij beseft dient te worden dat dit een momentopname is: in de afgelopen periode is het relatief rustig geweest.

Bij het begrip veiligheid denken mensen in eerste instantie aan de directe eigen leefomgeving. Het metrostation, de school waar de kinderen naartoe gaan, het park waar het zo donker is: het zijn de directe leefomgevingen van mensen die hen het meest bezighoudt. Een aantal mensen heeft directe ervaringen met incidenten, zoals iemand die een schietpartij heeft zien gebeuren of iemand wiens dochter is aangerand. Als voorbeeld van bedreigingen worden overvallen en criminaliteit genoemd. Op dit moment worden conform de actualiteit de ontsnapte TBS'ers als een reëel gevaar gezien. De eerste associatie die men met veiligheid heeft komt direct vanuit het gevoelsleven omhoog: waar was ik voor het laatst bang?

Bij het woord *nationale* veiligheid vallen tegelijk de woorden terrorisme en aanslagen. Terrorismen is niet iets waar men nu dagelijks mee bezig is, maar als ernaar gevraagd wordt dan denken mensen aan vliegtuigkapingen, neerstortende vliegtuigen en bommaanslagen. Vrijwel iedereen noemt aanslagen wel als reële dreigingen. Hierbij denken velen aan verkeersdoelwitten: Schiphol of belangrijke infrastructuurpunten met treinen, bussen, trams of metro's.

"Het gevoel van aanslagen is toch aanwezig. Als je in de metro zit bijvoorbeeld of als je in een volle trein zit, dan denk je er zal maar wat gebeuren." - "Zo kan je inderdaad wel de hele dag mee bezig zijn. Anders heb je geen leven meer, als je er de hele dag aan gaat denken. Je raakt er op het laatst wel weer immuun voor, als ik me er daar druk om ga maken, dan heb ik geen leven meer."

Nadat terrorisme genoemd is, zijn er echter ook meningen te horen dat de dreiging misschien wat overschat wordt. De angst ervoor is gaan liggen nu de aanslagen in New York, Londen en Madrid alweer enige tijd achter ons liggen.

"In vergelijking tot net na WTC voel ik me nu een stuk veiliger. Omdat het verwatert."

Bij het praten hierover wordt het echter weer levendig. In de discussie worden ook extremistische groeperingen genoemd zoals radicale moslims. Een enkeling laat zich in haar gedrag hier direct door beïnvloeden.

"Toen er veel aanslagen waren zat ik in de trein en ik zag een vrouw helemaal gesluierd in het zwart. Toen ben ik de trein uitgestapt, want ik kreeg een raar gevoel. Ik discrimineer dan wel, maar ik kreeg er zo'n eng gevoel bij. Ben na een half uur pas weer in de trein gaan zitten."

Als tweede bedreiging voor de veiligheid worden in de alle groepen milieu-ontwikkelingen genoemd. Men heeft het dan over de opwarming van de aarde en de stijging van de zeespiegel met alle mogelijke consequenties, zoals overstromingen en dijkdoorbraken. Hoewel men het niet als eerste noemt, leeft het gevaar van milieu-escalaties op dit moment sterk onder vrijwel de gehele bevolking. Waarschijnlijk heeft de aandacht in de media voor de film van Al Gore en voor het recente bezoek van Bill Clinton dit element meer kracht gegeven.

Bij de vraag naar bedreigingen zijn ook chemische rampen, chloortreinen en giframpen genoemd en vaak ook door meerdere personen. Gezondheidsbedreigingen kwamen ook ter sprake, zoals de hoeveelheid fijn stof of de vogelgriep. Een enkeling heeft het over IT bedreigingen, zoals bijvoorbeeld het stilleggen van computersystemen. Ook de Islamisering wordt door een enkeling genoemd, maar tegelijk vinden meer mensen dat dit in zijn geheel overtrokken is. (Het zou kunnen zijn dat dit wenselijk gedrag is en dat men in eigen kring dit element eerder zou noemen dan in een groepsdiscussie met vreemden. De indruk ontstond niet dat dit zo was.) Ook is genoemd dat het politiek meegaan met Amerika (zoals het deelnemen aan de oorlog in Irak of Afghanistan) bedreigend is, omdat vijanden van Amerika dan ook de jouwe worden.

Veiligheid is dus bovenal een gevoelskwestie en wordt in eerste instantie betrokken op de eigen directe leefomgeving. Op nationale schaal staat voor vrijwel iedereen terrorisme bovenaan de lijst van bedreigingen, gevolgd door milieu.

1.2 Organisaties met betrekking tot veiligheid: beperkte kennis

Als het om nationale veiligheid gaat, heeft men niet een lijstje organisaties dat men zo kan opnoemen in het hoofd. De AIVD komt wel spontaan naar boven als één van de meest genoemde organisaties. Maar voordat de naam bovenkomt circuleren er eerst wat termen door de groepen als terrorisme bestrijder, de BVD, "iets met vier letters", maar als iemand in de groep de term AIVD heeft genoemd dan blijft deze lang hangen. Naast de AIVD worden ook het leger ('de militairen', 'de commando's', de luchtmacht), de politie, de marechaussee en de brandweer diverse malen spontaan genoemd. De Nationale Coördinator voor Terrorismebestrijding komt minder spontaan naar voren: in twee van de vier groepen.

Als het gaat om organisaties die zich met milieudreigingen bezig houden, worden het Wereld Natuur Fonds en Greenpeace genoemd. Deze twee organisaties komen vaker voor in de jongerengroepen.

Bij de ouderen komen met betrekking tot veiligheid de beveiligingsbedrijven ter sprake. Een enkeling noemt de KLPD, de recherche of Interpol. Niemand heeft het over de MIVD (Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst). Organisaties die betrokken zijn bij de regelgeving en naleving op het vlak van veiligheid, zoals bijvoorbeeld de politiek of justitie zijn niet genoemd, terwijl deze instanties wel een rol spelen bij de slagvaardigheid van elk van de direct betrokken diensten (wat mag wel en wat mag niet).

1.3 Taakstructuur vrijwel onbekend

Als het gaat om de verantwoordelijkheden van de verschillende diensten in het traject, dan heeft eigenlijk vrijwel niemand daar kennis over. Functies van verschillende instanties kunnen niet van elkaar worden onderscheiden.

De consequentie van het geringe inzicht is dat men een dienst dan ook beoordeelt op het gehele overheidsoptreden bij een incident. De meest betrokken overheidsinstantie krijgt dat gehele optreden op haar naam geschreven. Als een incident te maken heeft met Samir A. dan koppelt men daar de AIVD aan, ongeacht of justitie hem bij wijze van spreken vrijspreekt.

Men verwijst naar het overheidsoptreden vaak als één macht, die iets doet of uitvoert en onderscheidt geen samenwerkingsverband.

"Ze zeiden dat het geen bewijs was van die moordenaar van Van Gogh dat ze bouwtekeningen en wapens hadden."

Wie "Ze" is in bovenstaand citaat, is volledig onduidelijk. Dat kunnen meerdere organisaties zijn die hebben samengewerkt.

De groepen konden in het algemeen wel aangeven dat de AIVD inlichtingen inwint en onderzoek doet, maar realiseerden zich niet dat anderen daar weer verder mee gaan. Ook beseft men niet wat de beperkingen bij het optreden van de AIVD zijn en wie die beperkingen dan weer bepalen. Hoe men samenwerkt of aan wie men iets doorgeeft is onbekend. Een enkele mening was dat de AIVD alles aanstuurt.

Over de verschillen tussen politie en AIVD is men wel helder: zichtbaarheid. De AIVD heeft onzichtbare vijanden en opereert dan ook onzichtbaar. De vijanden van de politie zijn duidelijker zichtbaar. Men heeft verschillende meningen over welke dienst het makkelijker of moeilijker heeft bij het uitvoeren van hun taken zoals bijvoorbeeld opsporingsactiviteiten.

Het is dus zeker niet zo, dat het Nederlandse publiek duidelijk weet welke schakels verantwoordelijk zijn voor de handhaving van de veiligheid, of wanneer de arm van de ene instantie ophoudt en die van de andere begint. Tijdens de discussies is daar niets van gebleken.

2 Beeld van de AIVD

2.1 AIVD is vooral terrorismebestrijding - geen andere aandachtsgebieden

Bij het handhaven van de nationale veiligheid kunnen de mensen de AIVD wel als belangrijke organisatie noemen. Problematischer is dat men naast terrorismebestrijding vrijwel geen andere taak van de AIVD kan noemen.

“Hoe moeten wij nou als burgers weten wat ze doen en of het goed is.”

“De AIVD. Wat doen ze niet? Ik weet het niet. Je ziet ze niet op straat lopen. Ik denk dat zij heel erg gefocust zijn op terrorismebestrijding. Ik denk dat het kort daarna is ontstaan door het terrorisme. Hoe vaak hoorde je die naam nou?”

Een enkeling weet nog een andere taak te noemen:

“Veiligheid koningshuis, vooral de hoge pieten inderdaad.”

Men noemt dus voornamelijk terrorismebestrijding. Daaronder vallen ook activiteiten waarvan men denkt dat deze hieraan gerelateerd zijn, zoals afluisteren en infiltreren. De AIVD en veiligheidshandhaving zijn geen onderwerpen waar veel mensen dagelijks over nadenken en in die zin moet men even moeite doen om hierover een mening te vormen. Het interesseert veel mensen ook daadwerkelijk niet. Zolang de AIVD haar werk maar goed doet.

De screening van potentiële werknemers voor overheidsinstanties of sleutelposities in het bedrijfsleven is onbekend. Het in kaart brengen van de mate van infiltratie van buitenlandse diensten in Nederland of het voorkomen van industriële spionage: voor iedereen is dit nieuw.

“Ze doen volgens mij veel onderzoek. Maar je hoort er weinig van. Ze weten bijvoorbeeld inderdaad wel veel van de hofstad groep, maar ze weten ook niet alles. Maar misschien willen ze niet dat wij alles weten.”

Bij het vragen naar kennis en houding ten aanzien van de AIVD valt op hoe lastig mensen het vinden om hierover te praten. Men heeft niet direct de behoefte om erover te gaan praten.

“Zouden wij wel willen weten wat er allemaal gebeurt? Ik zou het niet eens willen weten. Laat maar.”

2.2 Grondhouding ten opzichte van de dienst is positief

Ondanks dat er een gering kennisniveau is, hebben de meesten wel een mening over de AIVD. In dit hoofdstuk wordt het beeld over de AIVD op kernwaarden uiteengezet.

2.2.1 Vertrouwen in de AIVD is aanwezig, maar heeft een wankel basis

Het vertrouwen dat men in de AIVD heeft is over het algemeen groot te noemen, maar tegelijk geeft men aan dat het moeilijk te beoordelen is. Men weet vrijwel niets, maar men heeft toch het vertrouwen dat de AIVD gedegen te werk gaat. Het hebben van dat vertrouwen is eigenlijk ook meer een keuze voor een gevoel, waarbij de wens de vader van de gedachte is. Het feit dat het nu al zo lang goed gaat en dat er niets gebeurd is, zegt toch ook wat...

"Betrouwbaarheid?"

"Heel belangrijk denk ik. Als we ze niet meer vertrouwen dan is het helemaal mis."

"Ik denk redelijk, ze horen het te doen. Dus dan neem je het redelijk aan dat ze het doen. En er zijn mensen die fouten maken."

"Betrouwbaar is in mijn idee woord van eerlijk, oprecht enz. De AIVD kan dat niet echt zijn."

"Als je de overheid vertrouwt dan vertrouw je ook de AIVD."

Een centraal terugkerend punt is dus ook, dat het moeilijk is om het vertrouwen ergens op te baseren.

"Hoe kun je zo'n instelling vertrouwen? Tweede kamer etc. worden allemaal gecontroleerd. Alleen om ervoor te zorgen dat iets niet mis kan gaan. Maar hoe kun je weten of de AIVD betrouwbaar is als de AIVD zo'n alleenrecht heeft? Dan heb je toch wel het gevoel: wie let er dan op ze? Als je niet weet wat ze precies doen, hoe kun je ze dan vertrouwen?"

Bij de vraag naar het vertrouwen in de AIVD komt ook de vraag naar voren wie de AIVD dan weer controleert. Wie controleert degenen die de veiligheidshandhaving controleren? In principe gaan mensen er wel vanuit dat de AIVD gecontroleerd wordt, maar ze hebben geen idee wie dat dan doet.

Eén deelnemer suggereert dat er geen enkele controle is op de AIVD. Bij dit idee voelen enkele personen zich ongemakkelijk. Zodra men de werkelijke situatie uitgelegd heeft gekregen (de AIVD wordt gecontroleerd door een aparte, driehoofdige commissie van toezicht en een 'commissie voor inlichtingen en veiligheidsdiensten' bestaande uit fractievoorzitters uit de Tweede Kamer), is men over het algemeen tevreden.

De invloed van incidenten op het vertrouwen is wel aanwezig, maar over alle groepssessies bezien geven deze niet de doorslag om de dienst wel of niet te vertrouwen.

2.2.2 Integriteit door hoger opgeleiden gezien

Wat integriteit betreft is er een paradox: het speelt op twee niveaus namelijk het concrete doel en het hogere doel. Bij de operaties, het afluisteren en het bezig zijn met geheime operaties, past niet direct het woord integer. Als het daarentegen gaat om het hoger liggende doel en de taken waarvoor men zich gesteld ziet, dan heeft men wel een integer beeld van de AIVD. Sommige personen moeten echter wel dit inzicht door anderen aangeboden krijgen.

"Integer? Nee, ik denk het ook niet. Dat heeft toch wel met die privacy te maken. Als er een instantie bezig is met inbreuk op privacy dan zijn zij het wel. In dat opzicht zijn ze niet integer."

"Ja maar, ze kunnen die dingen wel doen als ze daar de beste bedoelingen mee hebben, en daar geloof ik best wel. Dus in die zin zijn ze wel integer. Ten goede van de mensen in Nederland, ik denk het wel."

Het bovenstaande citaat kwam uit de groep van hoger opgeleide jongeren. Een gelijke redenering wordt gevonden in de groep hoog opgeleide ouderen.

"Je moet gewoon kijken naar het doel van je werkzaamheden. Ik zal een simpel voorbeeld geven. Ook als chirurg kun je aardig zijn, maar feitelijk snijd ik met messen in lichamen: dat is natuurlijk buiten de operatiekamer ook niet geoorloofd, maar hier staat dit niet ter discussie. AIVD kan als organisatie betrouwbaar zijn omdat zij een hoger doel nastreeft, waarbij de gebruikte middelen misschien niet met onze normen en waarden stroken. Het zal hen een zorg zijn. Ik vind het ook niet normaal als iemand op straat iemand open snijdt. In een chirurgische ingreep is dit echter volstrekt geaccepteerd. Dat is het grote verschil. Als organisatie vind ik ze wel betrouwbaar."

Bij de lager opgeleiden vonden we een dergelijke redenering niet terug. Toch wordt ook door hen de dienst niet gezien als niet integer.

Afgezet tegen bijvoorbeeld de CIA, komt de AIVD er goed van af. Men vindt dat de CIA veel verder gaat en zich aan geen enkele regels houdt. Men wijst dan op het gevangenen transport en de geheime kampen en men is blij dat de AIVD dat niet doet. Op de vraag of de AIVD ook zo'n soort imago moet krijgen is men duidelijk "Nee, laat maar zo".

Men reageert niet verrast op het feit dat de AIVD in principe ook ongeoorloofde dingen doet en grenzen overschrijdt. Dit werd duidelijk na het bekijken van een van de fragmenten, waarop werd aangegeven dat dat zo is (zie bijlage). Men vergelijkt het met een situatie waarin de politie in een achtervolging verwickeld is: dan gaat men ook niet voor het rode stoplicht wachten. De burger ziet het mogen overschrijden van bepaalde grenzen dan ook als logisch.

2.2.3 Professionaliteit: aanwezig maar incidenten doen afbreuk

Vrijwel iedereen dicht de AIVD een hoge mate van professionaliteit toe. "Het is geen amateur club". Hoewel in de optiek van de burger de media nadruk leggen op zaken die

verkeerd gaan, is er een breed gedeelde mening dat men bij de AIVD professioneel is. Men staat ook niet open voor de gedachte dat het wel eens niet zo zou kunnen zijn.

"AIVD professioneel? Dat mag ik wel hopen!"

"Ik mag hopen dat ze heel erg professioneel zijn."

"Ze zijn goed in wat ze doen.: je moet geen wonderen van ze verwachten. Ik ben het oneens met wat ze doen, maar ze zijn goed in wat ze doen."

"Ze zijn redelijk professioneel."

"Ze zijn prof. Maar het blijven mensen, en mensen maken fouten."

"Ik hoor bijna nooit iets van de AIVD, terwijl dat ook de bedoeling is dat ze een beetje op de achtergrond te werk gaan. Dat doen ze denk ik wel goed, dat komt professioneel over."

"Je mag wel aannemen, dat degenen die er werken ook heel goed gecheckt zijn."

"Kneuterig. Gelukkig is er ook bij de AIVD sprake van professionalisering."

Een enkele uitzondering daargelaten sprak uit zowel bovenstaande citaten als de totale groepsdiscussie een professioneel beeld. Toch is de basis waarop men dat antwoord geeft niet helemaal duidelijk.

"Volgens mij doen ze het goed. Natuurlijk maken ze fouten, maar geen idee wat ze voorkomen hebben."

"Hoe kom je aan dat beeld?"

"Omdat hier nog geen grote aanslagen zijn geweest: er had veel kunnen gebeuren."

De basis blijft dus smal: hoe kun je als burger een dergelijke instelling beoordelen? Het enige waar je op af kunt gaan is het feit dat er nog geen grote aanslag geweest is.

De laag opgeleide ouderen dichten de AIVD zelfs erg veel intellect toe. Bij het verliezen van een USB stick of een achtergelaten laptop, is er een enkeling die denkt dat dit bewust gebeurt. De meerderheid vindt wel dat incidenten (verloren USB sticks, de lekkende tolk etc.) absoluut afbreuk doen aan het beeld. De incidenten worden grotendeels toegeschreven aan de AIVD (terwijl de USB-sticks in werkelijkheid verloren werden door personen van de MIVD en van Binnenlandse zaken) en dit heeft dan ook zeker effecten op de beoordeling van de professionaliteit:

"Bij mij blijven die één of twee slippertjes wel heel erg hangen"

"Dat heb je altijd toch? Je kunt honderd goede dingen doen en die ene keer..."

"Ja en die honderd keer hoor je er dan ook nog niets van."

"Ik denk juist dat zo'n organisatie het niet mis zou moeten laten gaan. In dat opzicht missen ze wel professionaliteit. Het zijn wel mensen maar toch"

"Er zullen ongetwijfeld veel goede dingen gebeuren. Veel knulligheden naar buiten. Waar mensen zijn, zijn knulligheden. Je zou toch verwachten dat ze die tolk bijvoorbeeld in de gaten houden."

Ouderen zijn minder direct en scherp in hun beoordeling dan jongeren maar vrijwel iedereen keurt dergelijke zaken af. Hoewel deze zaken er afbreuk aan doen blijft het professionele beeld van de AIVD toch overeind.

2.3 Rol van de media bij de beeldvorming wordt apart gezien

In de pers wordt in de ogen van de burger een negatiever beeld geschetst dan dat men zelf heeft. Het publiek weet heel goed onderscheid te maken tussen het eigen beeld versus het beeld dat in de bladen en op TV verschijnt. Ook hier weer worden termen als "opgeklopt", "gestigmatiseerd" en "overtrokken" door burgers naar voren gebracht en valt op hoe kritisch men is over de rol van de media.

"De pers gaat over lijken voor succes."

"Bijvoorbeeld die dossiers die toen op straat lagen, dat is niet professioneel. Maar dat is media, en dat wordt groter gemaakt."

"40 procent reëel, 60 procent opgeklopt."

Men beseft dus terdege een rol van de media in de berichtgeving. Dit geldt ook voor de dreiging van terrorisme als geheel: ook deze dreiging wordt door de media opgeklopt:

"Ik probeer vaak voor mezelf dat angstgevoel te neutraliseren, het wordt natuurlijk opgeblazen door de media."

Gedurende het gesprek werden twee fragmenten uit het NOS Journaal vertoond. In het ene fragment, dat betrekking had op de publicatie van het jaarverslag, gaf de AIVD toe dat hun werknemers soms wettelijke grenzen overschrijden bij het uitvoeren van operaties en men vertelde erbij dat de grens bij moord lag. In het andere fragment was een persconferentie van de AIVD te zien die gegeven was naar aanleiding van het verschijnen van het jihad-rapport. In deze persconferentie werd niet gesproken over een passage uit dit rapport, omdat dit er op het laatste moment aan toe was gevoegd. De verslaggevende journalist zag hier echter opzet in en becommentarieerde dat de AIVD er toch weer in geslaagd was om iedereen bang te maken. Na het laten zien van dit laatste fragment werd duidelijk wat de impact van deze opmerking was op de discussieleden. Unaniem vond men dit vervelende informatie.

2.4 Mythevorming is groot

Omdat men niet zoveel weet over de AIVD ontstaan uiteenlopende gedachten over wat deze organisatie zoal uitvoert. Dit leidt in enkele gevallen tot een gedachte die positiever is dan de werkelijkheid, zoals bijvoorbeeld de gedachte dat USB sticks bewust worden gelekt, maar in gezelschap van de wat meer linksgeoriënteerde personen ligt het beeld

van de AIVD juist onder vuur. Men heeft dan niet voldoende kennis om gesuggereerde 'waarheden' naast zich neer te kunnen leggen. De mate van ontvankelijkheid voor een andere mening is dan afhankelijk van de geloofwaardigheid van de persoon die deze mening brengt. Indien het geopperde nog geloofwaardig is en er geen andere informatie is, is men bereid dit voor waar aan te nemen.

Zo weet een linkse activist binnen de groep jongeren statistieken te noemen: *"Op 1000 personen tapt men gemiddeld 25 telefoontjes af dus je hebt een kans van 2,5% om te worden afgeluisterd."*

Of :

"Heeft de AIVD niet heel veel schimmige deals gemaakt waardoor ze onze veiligheid ondermijnen?"

"Ze werken ook mee in de oorlog in Afghanistan. Dit is onze geheime dienst. Zij leveren en trainen degenen die de mishandelingen hebben uitgevoerd in Irak."

Een ander weet te vertellen dat ze enorme hoeveelheid emails checken.

"Desalniettemin kunnen ze alles weten zonder jouw toestemming. Providers houden al jouw e-mails voor hen toegankelijk. Hier laten ze zoekmachines op los. Dit betekent wel dat ze 100 miljoen emails scannen, niet alleen op dat soort woorden, maar ook voor andere info."

Door de interactie tussen de groepsleden wordt duidelijk wat de invloed van zo'n bewering is op de sympathie van de anderen voor de AIVD. Opvallend is dat veel personen geneigd zijn om de informatie voor waar aan te nemen. Wat heb je immers voor referentiekader? Het niet hebben van weerleggende informatie zorgt voor een kwetsbaar imago. Zo waren sommigen bijvoorbeeld redelijk verontwaardigd toen werd gesuggereerd dat de AIVD door ieders mailbox zit te neuzen:

"Heb inderdaad het vage vermoeden gehad dat ze mijn e-mail bekeken. Ik heb een beetje gedemonstreerd voor Palestijnen en heb ook een vriendin in Israël. Idee dat er steeds iets raars gebeurde met die e-mail. Je zou niet moeten merken dat het gecheckt wordt. Voelde raar. Contacten in Marokko en Israël. Je weet het niet. Ik heb niets te verbergen, kan zijn dat ze mij van dingen gaan verdenken dat onzin is. Dat is heel vervelend."

Het is dat type van geruchten dat bij anderen weer onrust genereert en afbreuk doet aan het vertrouwen. Het ontvangen van de correcte informatie neutraliseert dit effect. Zodra men weet hoe het werkelijk zit, is men gerustgesteld. Dan neemt ook de kritiek af van degene die deze geruchten te berde bracht.

Wat meerdere malen naar voren komt, is een overschatting van de macht en huidige activiteiten van de AIVD. Puur omdat men het niet weet, gaat men groots denken. Onderstaand gesprekje geeft een voorbeeld van hoe het ontbreken van kennis kan leiden

tot het toedichten van een grote mate van professionaliteit. Het gaat dan juist om de reactie op de eerst naar voren gebrachte stelling.

"Ik denk dat ze vrij ineffectief zijn. Ze hebben het grootste aantal taps van de wereld, maar we hebben niet die grote gevangenissen. Ze pakken dus niet in verhouding mensen op"

"Misschien zijn ze wel zo preventief dat het niet nodig is om mensen op te pakken."

Bovenstaande reactie geeft aan dat men geneigd is om bij het ontbreken van enige informatie de AIVD 'het voordeel van de twijfel' te geven.

Overigens denken sommigen dat de AIVD in tegenstelling tot de politie helemaal nergens toestemming voor nodig heeft.

2.5 Bestaansrecht en legitimatie van werkwijze worden onderschreven.

In alle groepen was iedereen ervan overtuigd dat er een dienst als de AIVD nodig is. Dit staat boven alle twijfel. Ook een vrijwel door iedereen gedeelde mening was dat de dienst heel veel mag weten en overal in rond mag snuffelen met uitzondering van de huis- en slaapkamer.

"Ik heb niets te verbergen. Als ze mijn telefoon aftappen dan denk ik dat ze bij 99% van mijn gesprekken in slaap vallen, dus ze gaan hun gang maar."

Men verwacht ook vanuit professionele optiek dat de AIVD dat soort dingen gewoon doet.

"Stel dat ik in buurt van mensen gezien wordt die giftig spul in eten gestopt hebben. Volkomen terecht dat ze me natrekken. Als ze merken dat ik een normaal ritme naleefde, zien ze dat ik er toevallig bij zat. Als ze mij in een nachtbar met duistere figuren zien rondhangen, vind ik het volstrekt normaal als ze me natrekken."

Als het gaat om privacy verstorend activiteiten weet men het hogere doel te duiden. Hier ziet men de belangen van in.

3 Verwachtingen van het publiek: resultaten

Men zit in het algemeen niet te wachten op informatie over werkwijzen en dergelijke, sterker nog, men vindt het volstrekt logisch dat dit binnenskamers blijft. Er is een grote legitimiteit voor geheimhouding. Geheimzinnigheid hoort in zekere zin bij het verwachtingspatroon.

Men is zich dan ook heel goed bewust van het dilemma tussen openheid en geheimhouding. Als de AIVD geen openheid zou willen geven dan zou dat geaccepteerd worden. Een enkeling is zelfs bang dat er teveel informatie naar buiten komt:

"Ze geven nooit prijs wat ze precies doen: een kiertje en je hebt de deur open".

Men heeft er begrip voor dat er vrijwel geen informatie naar buiten komt en men verbindt dat ook met professionaliteit.

"Als er iets heel groots is opgerold, dan zou ik het wel willen weten, maar anders NEE, dan is het geen AIVD meer."

Op de vraag welke informatie men dan wel graag zou willen ontvangen, kwamen eigenlijk drie suggesties naar boven.

3.1 Resultaten geven een veilig gevoel

Zo af en toe een *resultaat* wordt door de meesten op prijs gesteld, zeker als alles achter de rug is. Dat vindt men wel prettig en dat boezemt ook vertrouwen in. Het geeft een veilig gevoel wanneer je achteraf hoort dat belangrijke bedreigingen verijdeld zijn. Bijvoorbeeld dat een groep gevaarlijke terroristen is opgepakt of dat een aanslag voorkomen is. Het is wel even schrikken dat de dreiging er blijkbaar was, maar tegelijk krijg je ook het gevoel dat er een organisatie staat, die niet met zich laat sullen en jouw eigen veiligheid beschermt. De werkwijze vinden sommige mensen wel interessant, maar hoeft absoluut niet naar buiten te komen, integendeel: het zou de professionaliteit schaden. De resultaten mogen wel gedeeld worden.

"Ik vind het wel leuk om te weten wat ze doen. Niet alleen leuk, ook prettig eigenlijk. Dat je weet dat er mensen zijn die daar wel naar kijken, en dus ook dingen verijdelen. Je kunt zeggen dat je je dan onveiliger voelt omdat je die dingen weet. Maar aan de andere kant is het fijn om te weten dat iemand de boel in de gaten houdt"

"Als de AIVD klaar is, laat ons dan weten: wat heeft het opgeleverd? Wat hebben wij daar voor baat bij? En ook een beetje op welke manier."

"Ik heb er niet heel veel behoefte aan om dat te weten. Af en toe vind ik dat misschien wel prettig, als het een bedreiging voor onze samenleving NL is. Maar ik hoef niet precies te weten hoe ze dat gedaan hebben. Wel het resultaat."

3.2 Informatie waar je een keuze op kunt baseren

Het zelf kunnen beslissen of je die dag wel naar het Centraal Station wilt gaan of liever een andere route neemt, zorgt ervoor dat mensen zich niet overgeleverd voelen aan iets verschrikkelijks dat wel of niet kan gebeuren. Informatie met een keuze-perspectief of informatie waar een handelingsperspectief uit af te leiden is, bestrijden het gevoel van machteloosheid. Enkele personen willen informatie hebben, waar ze zelf iets mee zouden kunnen doen.

"Die bedreiging op het Centraal Station; dat wil ik toch wel weten, dan weet ik zelf of ik er heen wil of niet.."

3.3 Achtergrondinformatie kan positief werken

Daarnaast werd genoemd door enkele personen dat men graag wil weten *wat er aan de hand is* op het moment dat men geconfronteerd wordt met een actie of een operatie. Wanneer jouw trein staat te wachten en deze het centraal station niet binnen mag of er iemand met een geweer voor een tunnel staat, dan wil je weten wat er aan de hand is. Niet iedereen heeft dit aangegeven, maar het is wel een bestaande wens onder het publiek. De parallel werd gemaakt met een vertraging bij het openbaar vervoer: als je in een trein zit en je hebt vertraging, dan is het toch prettig om te weten waardoor of hoe lang. Je kunt er zelf verder helemaal niets mee, maar het geeft toch iets van rust. Bij jongeren is dat eerder een gedeelde mening dan bij ouderen.

3.4 Reactie op fragmenten: positieve reactie op openheid

Op beide fragmenten (beschreven in de bijlage) werd door de groepen goed gereageerd op de communicatie van de AIVD. Men onderscheidde de negatieve rol van de journalist.

Op voorhand is gevraagd welke verwachtingen men van de baas van de AIVD heeft. De grootste gemene deler hieruit is dat men een serieuze rustige bedachtzame man verwacht die goed en betrouwbaar overkomt: een oudere wijze man type Wim Duisenberg of Wim Kok. Alleen sommige laag opgeleide ouderen wilden een meer fysiek krachtig type.

Men reageerde vooral goed op het fragment waarbij werd uitgelegd, dat de AIVD soms ook wel eens grenzen over ging. Dit was voor de groepen geen verrassing. Na het horen van dit fragment voelden de meesten zich eerder bevestigd in het vermoeden dat ze daarover al hadden. De eerlijkheid werd daarbij op prijs gesteld.

"Kijk, zo moet dat dus."

Door een enkeling werd niet geloofd, dat de grens bij moord ligt en dat men indien noodzakelijk hier ook toe over zou gaan.

Op het andere filmpje dat aan het eind vertelde over een mogelijke aanslag de komende jaren werd minder positief gereageerd. Het opkloppen en het oproepen van angst door de journalist na afloop van het filmpje werd als zeer negatief ervaren.

4 Conclusie

Het onderzoek heeft aan het licht gebracht wat het huidige beeld is dat men heeft over de AIVD. De belangrijkste conclusies zijn hier weergegeven naar onderzoeksvraag.

Kennis over de organisatie van veiligheid in Nederland is gering.

Het Nederlands publiek weet weinig van de verantwoordelijkheden die verschillende organisaties hebben bij het handhaven van de nationale veiligheid (de veiligheidsketen). Men noemt het leger, de politie, de AIVD en de brandweer als betrokken organisaties, maar waar de verantwoordelijkheid van de ene dienst ophoudt en die van de andere begint is voor hen onduidelijk.

Kennis over de AIVD is beperkt, het beeld is wel positief

Men weet weinig over de taken van de AIVD. De taak terrorismebestrijding is de enige die men kan noemen. Men weet wel enkele hieraan gerelateerde activiteiten te noemen zoals inlichtingen inwinnen, infiltreren en afluisteren. De taken zoals screening of industriële spionage blijven volledig buiten beeld. Men geeft er geen blijk van ook internationale activiteiten van de AIVD te kennen.

Het beeld dat men van de AIVD heeft is positief, maar op weinig (en soms verkeerde) informatie gebaseerd. In het algemeen, uitzonderingen daargelaten, is er een groot vertrouwen in de AIVD. Ook dicht men de dienst een grote mate van professionaliteit toe. De basis hiervoor is echter smal. Men vindt het moeilijk te beoordelen en men gaat uit van het feit dat er nog geen grote aanslag geweest is. Men beschouwt de dienst als integer wanneer het gaat om het hogere doel, niet als het gaat om de werkwijze. Hoger opgeleiden maken dit onderscheid eerder. Men vindt aantasting van privacy niet erg hoewel niet tot elke hoogte. Linksgeoriënteerde personen denken daar kritischer over.

De rol van incidenten bij de beeldvorming

Incidenten (bijvoorbeeld de lekkende tolk) doen afbreuk aan het positieve beeld, maar zijn daarop niet van doorslaggevende invloed. Incidenten worden ook ten onrechte toegeschreven aan de AIVD (het verliezen van USB sticks).

De rol van de media bij de beeldvorming

Men volgt niet klakkeloos het beeld dat in de media wordt geschetst en maakt duidelijk onderscheid tussen het zelf gevormde beeld en hetgeen men voorgeschoteld krijgt. De media hebben er belang bij om zaken 'op te kloppen', hetgeen men als negatief ervaart. Zelf heeft men een positiever beeld over de AIVD dan via de media naar voren komt.

De rol van kennisgebrek bij de beeldvorming

Er leven veel mythes over de AIVD en burgers hebben moeite om deze op waarheidsgehalte in te schatten. Omdat men weinig informatie heeft, is de zelf gevormde mening van burgers gevoelig voor mythes en overschatting van macht en huidige bevoegdheden.

Verwachtingen ten aanzien van openheid vanuit de AIVD

Geheimzinnigheid hoort bij het verwachtingspatroon. Dit stimuleert ook het gevoel van professionaliteit. Men verwacht nooit dat informatie over werkwijze wordt vrijgeven, dit zou het professionele beeld afzwakken. Men hoeft niet perse informatie te ontvangen over de AIVD. De meesten vinden het echter wel fijn om af en toe resultaten te vernemen wanneer alles achter de rug is (bijvoorbeeld als er een aanslag verijdeld is of een groep terroristen is opgerold). Dit werkt verhogend op het veiligheidsgevoel. Zodra informatie iemand bovendien een keuze- of handelingsperspectief geeft, ervaart men dat als prettig. Achtergrondinformatie kan positief werken bij operaties.

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

Op 6 en 14 december zijn op kantoor van TNSNIPO ieder twee groepsgesprekken gevoerd met ieder 8 deelnemers. Ieder gesprek duurde ongeveer twee uur. Om de gedachten van elkaar te stimuleren zijn de groepen enigszins homogeen gemaakt door te segmenteren naar leeftijd (jonger of ouder dan 35) en opleiding (hoger of lager dan HBO).

De selectie van de kandidaten is verzorgd door TNSNIPO in samenwerking met een selectiebureau.

De groepsdiscussies zijn gevoerd door _____ (beiden TNSNIPO). In de bijkamer keken personen van de AIVD en de Dienst Publiek en Communicatie mee evenals _____ (beiden TNSNIPO). Er was de mogelijkheid om via briefjes en tussentijdse pauzes de gesprekken te beïnvloeden.

In de gesprekken werd een gespreksrichtlijn gehanteerd die van tevoren doorgenomen is met de opdrachtgever. Tijdens de groepsdiscussies zijn ook fragmenten laten zien waarbij de AIVD in het nieuws was. Deze zijn door de AIVD op DVD aangeleverd en zijn beknopt beschreven in bijlage 2.

Van elke sessie is een DVD opname gemaakt en zijn de notulen beschikbaar. Het opgenomen materiaal blijft eigendom van TNSNIPO en kan niet worden afgestaan. Wel is van de resultaten een film gemaakt door _____ van Kern AV producties en deze kan wel gebruikt worden publicitaire doeleinden.

Het concept-rapport is tussen 15 en 21 december samengesteld door _____ en _____. Het geheel is voorbesproken 22 januari 2007.

Bijlage 2 Beschrijving beeldfragmenten

Er zijn twee beeldfragmenten voorgelegd in de groepen, beiden afkomstig van het NOS-journaal.

Het eerste fragment was een rapportage van de persconferentie van de AIVD naar aanleiding van het verschijnen van het jaarverslag. In dat jaarverslag en ook op de persconferentie gaf de directeur van de AIVD toe dat hun werknemers soms wettelijke grenzen overschrijden bij het uitvoeren van operaties. Men vertelde dat de grens bij moord lag. Ook werd aangegeven dat het afgelopen jaar door buitenlandse geïnteresseerden in Nederland actief gezocht is naar kennis en informatie over gevoelige technologie.

In het tweede fragment was wederom een persconferentie van de AIVD te zien die gegeven is naar aanleiding van het verschijnen van het Jihadrapport. Het was een journalist opgevallen dat er een passage in het jaarverslag was opgenomen, waarop niet werd gesproken tijdens de persconferentie. De reden hiervan was dat het op het allerlaatste moment was opgenomen in het rapport. De verslaggevende journalist zag hier echter opzet in en becommentarieerde dat de AIVD er toch weer in geslaagd was om iedereen bang te maken.

Bijlage 3 Gespreksrichtlijn voor 6 en 14 december

Introductie

Doelstelling

Inzicht beleving van nationale veiligheid en de gevaren daarbij in uw kennis en verwachtingen over organisaties die dat bewaken.

Opdrachtgever: ministerie van BZK

Werkwijze:

- groep van twee uur met pauze
- bij alle onderwerpen vooral de waarom-vraag
- geen foute antwoorden, graag discussie
- alle meningen boven tafel krijgen
- anoniem, wel camera's en meekijken opdrachtgever
- vergoeding na afloop, mits handtekening

(15 min) Introductie: spelregels en proces, voorstelronde, leeftijd, situatie thuis, bezigheid overdag.

Vooraf vraag naar welke media bronnen men raadpleegt over dit onderwerp.
[welke media consumeert men, voorkeur-krant?, voorkeur-nieuwszender?]

1. Nationale veiligheid (10 min.)

- Wat verstaat u onder veiligheid?
- Welk beeld heeft u bij veiligheid voor Nederland/voor hele land/nationale veiligheid)? *[Belangrijkheid / betrokkenheid / interpretatie]*
- Waar is dit gevoel op gebaseerd?
- Wat zijn belangrijke onderwerpen daarbij?
- In welke volgorde van belang?

2. Organisaties (20 min.)

- En zijn er organisaties die zich daar mee bezighouden? *[kennis van verschillende diensten]*
- Hoe wordt dit georganiseerd?
- Welke instanties houden zich bezig met veiligheid in uw ogen? *(check: AIVD, politie, Justitie, BZK)*
- Hoe ziet men een veiligheidsdienst? Hoe ziet men een inlichtingendienst?
- Wat voor gevoel heeft men daarbij?

- Wie verzorgt wat? Welke taken liggen bij welke instantie?
Doorvragen/stimuleren naar aantal incidenten, welke instanties zijn hierbij betrokken geweest en wie doet dan wat?
- *[taken/rollen bevoegdheden van verschillende diensten]*
- Wat vindt men daarvan?

3. AIVD: kennis & houding (open) (30 min.)

- Wat weet u over de AIVD? *[open beoordeling, specifiek over de AIVD en de uitgevoerde / zichtbare taken]*
- Welke taken heeft de AIVD zoal? *(check: AIVD is meer dan een anti-terreur organisatie)*
- Welke taken vindt u dat bij de AIVD thuishoren?
- Wat mogen ze wel?
- Wat mogen ze niet?
- Wat hoopt men dat ze doen?
- Wat zouden zij nog meer moeten doen?
- Wat is het belang van de AIVD? In hoeverre is het belangrijk dat de AIVD er is?
- Wat is uw beeld van de AIVD?
- Waar baseert u uw beeld op? *(check: recente gebeurtenissen)*
- Wat is uw oordeel over de AIVD
- Sterke punten
- Zwakke punten
- Waar baseert men dat dan op? *(check: gebeurtenis, media)*
- Wat zijn de gevaren van de AIVD?
- Hoe sterk zijn deze gevaren? Hoe reëel / sterk zijn deze gevaren? *(check: verdachtmakingen o.b.v. onterechte beschuldigingen, gevaar privacy)*
- In hoeverre heeft u het idee dat u zelf gecheckt kan worden? *(check: telefoon afgetapt, e-mail)*
  - *Gevoel er zelf ooit mee te maken hebt gehad?*
  - *Wat weet de AIVD van u?*

3vt. Personificatie

4. AIVD: kennis & houding: semi-gestructureerd (15 min.)

- Hoe beoordeelt u de AIVD als het gaat om
  - professionaliteit
  - effectiviteit
  - integriteit
  - open
  - betrouwbaarheid
  - gevaar voor privacy?

[score AIVD op kernwaarden, illustratie aan de hand van voorbeelden?]

- Wat betekent dit begrip voor de AIVD?
- Past het bij de AIVD?

- Hoe belangrijk vindt u dit voor de AIVD?
- In hoeverre voelt men zich veilig? Wat is het aandeel van de AIVD daarin?
- In hoeverre hebben jullie vertrouwen in de AIVD, in hoeverre heeft men er vertrouwen in dat de AIVD haar taken uitvoert?

5. Communicatie over en door de AIVD (15 min.)

- Welk beeld vindt u dat de media schetsen over de AIVD?
- Komt dat overeen met uw eigen mening? [*check op eigen mening versus algemene beeld*]
- Wat mag je van de AIVD verwachten qua communicatie?
- Hoe zou u het idealiter willen?

Voorleggen beeldmateriaal (dvd)

- Spontane reactie
- Wat vindt men ervan?
- Hoe komt dit over? (*check: professionaliteit, effectiviteit, integriteit, open, betrouwbaarheid*) Wat is positief/negatief?
- In hoeverre zegt dit iets over de AIVD? Wat wel/ wat niet?
- In hoeverre komt dit overeen met het beeld dat jullie hebben?

De fases 4 en 5 worden herhaald. (10 min.)

6. Afronding (5 min.)

Dankwoord, namens opdrachtgever
Handtekening en vergoeding bij notulist